YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
29 päivänä kesäkuuta 1994 *

Asiassa C-288/92,

jonka Bundesgerichtshof (Saksa) on saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta tulkita 27 päivänä syyskuuta 1968 tehtyä tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaa yleissopimusta 3.6.1971 tehdyn pöytäkirjan mukaisesti saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Custom Made Commercial Ltd

vastaan

Stawa Metallbau GmbH

ennakkoratkaisun tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9.10.1978 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 304, s. 1 ja muutettuna s. 77), 5 artiklan 1 kohdan ja 17 artiklan ensimmäisen kappaleen tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti O. Due, jaostojen puheenjohtajat J. C. Moitinho de Almeida ja M. Diez de Velasco sekä tuomarit C. N. Kakouris (esittelevä tuomari), F. A. Schockweiler, F. Grévisse, M. Zuleeg, P. J. G. Kapteyn ja J. L. Murray,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: C. O. Lenz,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

- Saksan hallitus, asiamiehenään liittovaltion oikeusministeriön Ministerialrat Christof Böhmer,

- Italian hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston päällikkö L. Ferrari Bravo, avustajanaan valtionasiamies M. O. Fiumara,

- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies P. van Nuffel, avustajanaan asianajaja Wolf-Dietrich Krause-Ablass, Düsseldorf,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Italian hallituksen ja Euroopan yhteisöjen komission 19.1.1994 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.3.1994 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Bundesgerichtshof (Saksa) on esittänyt 26.3.1992 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 30.6.1992, yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta tulkita 27 päivänä syyskuuta 1968 tehtyä tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaa yleissopimusta 3.6.1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla useita ennakkoratkaisukysymyksiä edellä mainitun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9.10.1978 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 304, s. 1 ja muutettuna s. 77), jäljempänä 'yleissopimus', 5 artiklan 1 kohdan ja 17 artiklan ensimmäisen kappaleen tulkinnasta.

2 Mainitut kysymykset on esitetty oikeudenkäynnin yhteydessä, jossa asianosaisina ovat Stawa Metallbau GmbH -yhtiö, jäljempänä 'Stawa', jonka kotipaikka on Bielefeld (Saksa), ja Custom Made Commercial Ltd -yhtiö, jäljempänä 'Custom Made', jonka kotipaikka on Lontoo; asiassa on kyse siitä, että Custom Made on suorittanut ainoastaan osan maksusta, joka sen sopimuksen mukaan piti suorittaa sellaisten ikkunoiden ja ovien toimittamisesta, jotka Stawan oli määrä valmistaa.

3 Ennakkoratkaisupyyntöä koskevasta päätöksestä ilmenee, että englanniksi käytyjen neuvottelujen jälkeen Stawa sitoutui suullisesti 6.5.1988 Lontoossa toimittamaan tavarat Custom Madelle. Tavarat oli tarkoitettu Lontoossa sijaitsevaan kerrostaloryhmään. Sopimuksessa, joka oli ensimmäinen sopimuspuolten välinen sopimus, määrätään, että maksu on suoritettava Englannin puntina.

4 Stawa vahvisti sopimuksen 9.5.1988 päivätyllä, englanniksi kirjoitetulla kirjeellä, johon oli ensimmäistä kertaa liitetty saksaksi kirjoitetut Stawan yleiset myyntiehdot. Mainittujen yleisten ehtojen 8 artiklassa määrätään, että kaikissa sopimuspuolten välisissä riidoissa täyttämispaikka ja toimivaltainen tuomioistuin sijaitsevat Bielefeldissä. Custom Made ei mitenkään vastustanut mainittuja yleisiä ehtoja.

5 Koska Custom Made oli suorittanut ainoastaan osan maksusta, Stawa nosti sitä vastaan jäljellä olevaa maksua koskevan suorituskanteen Landgericht Bielefeldissä. Mainittu tuomioistuin antoi 13.12.1989 yksipuolisen päätöksen, jolla Custom Made velvoitettiin maksamaan Stawalle 144 742,08 Englannin puntaa korkoineen.

6 Custom Made haki edellä mainittuun päätökseen muutosta vedoten erityisesti siihen, että saksalaiset tuomioistuimet eivät ole kansainvälisesti toimivaltaisia. Landgericht Bielefeld antoi 9.5.1990 välipäätöksen, jonka mukaan Stawan kanne voitiin ottaa tutkittavaksi.

7 Custom Made haki mainittuun välipäätökseen muutosta Oberlandesgericht Hammissa ja vetosi uudelleen siihen, että saksalaiset tuomioistuimet eivät ole kansainvälisesti toimivaltaisia.

8 Oberlandesgericht hylkäsi mainitun muutoksenhaun 8.3.1991 antamallaan päätöksellä, sillä se katsoi saksalaisten tuomioistuinten olevan kansainvälisesti toimivaltaisia yhdessä yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaan ja 1.7.1964 tehtyyn Haagin yleissopimukseen liitetyn, kansainvälistä irtainten esineiden

kauppaa koskevan yhtenäislain (834, *Rec. des traités des Nations unies*, 1972, alkaen s. 107) 59 artiklan 1 kohdan ensimmäisen osan perusteella, jossa säädetään, että ostajan on maksettava hinta myyjälle tämän toimipaikassa tai vakituisessa asuinpaikassa, jos toimipaikkaa ei ole.

9 Custom Made haki muutosta Oberlandesgerichtin päätökseen kassaatiomenettelyssä Bundesgerichtshofissa.

10 Bundesgerichtshof katsoi asiaan liittyvän yleissopimuksen tulkintakysymyksiä ja päätti lykätä asian käsittelyä, kunnes yhteisöjen tuomioistuin on ratkaissut seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) a) Onko yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu täyttämispaikkakunta määritettävä sen valtion aineellisten oikeussääntöjen mukaan, joita asiaa käsittelevän tuomioistuimen lainvalintasääntöjen mukaan on sovellettava riidanalaiseen velvoitteeseen silloin kun kyseessä on yritysten väliseen sopimukseen liittyvä maksua koskeva suorituskanne, jonka tavarantoimittaja on nostanut asiakasta vastaan, kun asiaa käsittelevän tuomioistuimen lainvalintasääntöjen mukaan sopimukseen sovelletaan kauppaan sovellettavaa yhtenäistä lakia, ja kun maksuvelvoitteen täyttämispaikkakunta on siis kanteen nostaneen tavarantoimittajan toimipaikka?

b) Jos yhteisöjen tuomioistuimen vastaus ensimmäisen kysymyksen a kohtaan on kieltävä:

Miten tuomioistuimen toimivallasta tehdyn Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu täyttämispaikkakunta tällöin määräytyy?

2) Jos ensimmäisen kysymyksen a ja b kohtaan annetuista vastauksista seuraa, että saksalaiset tuomioistuimet eivät ole kansainvälisesti toimivaltaisia tuomioistuimen toimivallasta tehdyn Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan:

a) Voidaanko katsoa, että oikeuspaikkasopimus on tuomioistuimen toimivallasta tehdyn Brysselin yleissopimuksen (vuoden 1978 versiossa) 17 artiklan ensimmäisen kappaleen toisen virkkeen kolmannen vaihtoehdon mukaan pätevä silloin, kun tavarantoimittaja suullisesti tehdyn sopimuksen jälkeen vahvistaa sopi-

muksen asiakkaalleen kirjallisesti ja liittää vahvistuskirjeeseen ensimmäistä kertaa oikeuspaikkalausekkeen sisältävät yleiset myyntiehtonsa, kun asiakas ei vastusta mainittua lauseketta, kun asiakkaan kotipaikkavaltiossa ei noudateta sellaista kauppatapaa, jonka mukaan tällaisen kirjeen jälkeistä vaitioloa on pidettävä oikeuspaikkalausekkeen hyväksymisenä, ja kun asiakaskaan ei tunne tällaista kauppatapaa, ja kyseessä on ensimmäinen osapuolten välinen ammatillinen yhteys?

b) Jos yhteisöjen tuomioistuimen vastaus toisen kysymyksen a kohtaan on myöntävä:

Päteekö mainittu vastaus silloinkin, kun oikeuspaikkalausekkeen sisältävät yleiset myyntiehdot on kirjoitettu kielellä, jota asiakas ei osaa ja joka on eri kieli kuin neuvotteluissa ja sopimuksessa käytetty kieli, ja kun neuvotteluissa ja sopimuksessa käytetyllä kielellä laaditussa vahvistuskirjeessä viitataan yleisesti liitteenä oleviin yleisiin myyntiehtoihin muttei erityisesti oikeuspaikkalausekkeeseen?

3) Jos yhteisöjen tuomioistuimen vastaus toisen kysymyksen a ja b kohtaan on myöntävä:

Kun yleisiin myyntiehtoihin sisältyy oikeuspaikkalauseke, joka täyttää tällaiselle lausekkeelle tuomioistuimen toimivallasta tehdyn Brysselin yleissopimuksen 17 artiklassa asetetut muotovaatimukset, kielletäänkö mainitulla artiklalla lisäksi tarkistamasta sen valtion aineellisen oikeuden perusteella, jota asiaa käsittelevän tuomioistuimen lainvalintasääntöjen mukaan on sovellettava, onko oikeuspaikkalauseke sisällytetty pätevästi osapuolten väliseen sopimukseen?"

Ensimmäisen kysymyksen a kohta

11 Mainitussa kysymyksessä, jota selventävät ennakkoratkaisupyyntöä koskevan päätöksen perustelut, kansallinen tuomioistuin kysyy, voidaanko yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa tulkita siten, että kun kyseessä on tavarantoimittajan asiakasta vastaan nostama, yritysten väliseen sopimukseen perustuva maksua koskeva suorituskanne, maksuvelvoitteen täyttämispaikka määräytyy sen valtion aineellisten oikeussääntöjen mukaan, joita asiaa käsittelevän

tuomioistuimen lainvalintasääntöjen mukaan on sovellettava riidanalaiseen velvoitteeseen, myös siinä tapauksessa, että lainvalintasääntöjen perusteella sopimukseen on sovellettava 1.7.1964 tehtyyn Haagin yleissopimukseen liitetyn, kansainvälistä irtainten esineiden kauppaa koskevan yhtenäislain säännösten kaltaisia oikeussääntöjä.

12 Yleissopimuksen 2 artiklassa vahvistetaan yleissääntö, jonka mukaan toimivaltaisia ovat sen valtion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka, mutta 5 artiklan mukaan toimivaltaisia voivat olla myös muut tuomioistuimet, joiden valinta määräytyy kantajan valinnan mukaan. Mainittu valinnanvapaus otettiin käyttöön, koska tietyissä tapauksissa oikeusriidan ja sellaisen tuomioistuimen, jossa asia voidaan saattaa vireille, välillä on erityisen läheinen liittymä, ja tällä pyritään oikeudenkäynnin tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen (katso asia 12/76, Tessili, tuomio 6.10.1976, Kok. 1976, s. 1473, 13 kohta). Yleissopimuksen 5 artiklassa ei kuitenkaan aseteta toimivaltaisen tuomioistuimen valintaperusteeksi liittymää sellaisenaan. Kantaja ei voi nostaa kannetta vastaajaa vastaan missä tahansa tuomioistuimessa, jolla on liittymä itse asiaan, sillä 5 artiklassa luetellaan tyhjentävästi ne edellytykset, joiden perusteella asian ja tietyn tuomioistuimen välillä on liittymä.

13 Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa määrätään erityisesti, että vastaajaa vastaan voidaan sopimusta koskevassa asiassa nostaa kanne sen paikkakunnan tuomioistuimessa, "jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä". Mainittu paikkakunta on tavallisesti kaikkein läheisin liittymä itse asian ja toimivaltaisen tuomioistuimen välillä, minkä vuoksi sille on annettu toimivalta sopimusta koskevassa asiassa (katso asia 266/85, Shenavai, tuomio 15.1.1987, Kok. 1987, s. 239, 18 kohta).

14 Vaikka liittymä on ollut perusteena yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan laatimiselle, artiklassa tarkoitettu kriteeri ei ole liittymä asian ja asiaa käsittelevän tuomioistuimen välillä, vaan ainoastaan kanteessa tarkoitetun velvoitteen täyttämispaikkakunta.

15 Velvoitteen täyttämispaikkakunta on valittu toimivaltaperusteeksi, koska täsmällisenä ja selkeänä se sopii hyvin yhteen sen kanssa, että yleissopimuksen yleisenä päämääränä on laatia säännöt, jotka takaavat varmuuden sen osalta, miten toimivalta jakautuu sellaisten eri kansallisten tuomioistuinten välillä, joiden käsiteltäväksi sopimusta koskeva asia voidaan saattaa.

16 On kylläkin esitetty, että pidettäessä toimivaltaperusteena nimenomaisesti yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa mainittua, kantajan kanteessa varsinaisesti tarkoitettua velvoitteen täyttämispaikkakuntaa, seurauksena voi olla joissakin tapauksissa se, että tuomioistuin, jolla ei ole minkäänlaista liittymää itse asiaan, on toimivaltainen; tällöin on syytä poiketa määrätystä perusteesta, sillä saavutettu tulos olisi ristiriidassa yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan tavoitteen kanssa.

17 Edellä esitettyä väitettä ei kuitenkaan voida hyväksyä.

18 Jos muuta kuin täyttämispaikkakuntaa käytettäisiin toimivaltaperusteena silloin, kun täyttämispaikkakunnan mukaisesti toimivaltainen on sellainen tuomioistuin, jolla ei ole liittymää asiaan, toimivaltaisen tuomioistuimen ennakoitavuus vaarantuisi; tällainen tilanne on yhteensopimaton yleissopimuksen tavoitteen kanssa.

19 Jos toimivaltaisuuden ainoana perusteena pidettäisiin oikeudenkäynnissä kysymyksessä olevien tosiseikkojen ja tietyn tuomioistuimen välistä liittymää, seurauksena olisi se, että asiaa käsittelevän tuomioistuimen olisi mainitun liittymän olemassaolon tarkistamiseksi otettava huomioon muita tekijöitä – erityisesti vastaajan esittämät väitteet – jolloin 5 artiklan 1 kohdasta tulisi tarkoitukseton.

20 Tällainen tutkinta olisi lisäksi ristiriidassa yleissopimuksen tavoitteiden ja tarkoituksen kanssa; yleissopimuksen 5 artiklaa on tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin voi ratkaista, onko se toimivaltainen, joutumatta tutkimaan pääasiaa (katso asia 34/82, Peters, tuomio 22.3.1983, Kok. 1983 s. 987, 17 kohta).

21 Edellä esitetystä seuraa, että 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti vastaajaa vastaan voidaan sopimusta koskevassa asiassa nostaa kanne sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä, silloinkin kun näin määräytyvä tuomioistuin ei ole se tuomioistuin, jolla on kaikkein läheisin liittymä itse asiaan.

22 On siis määritettävä, mikä on yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu "velvoite" ja mikä on sen "täyttämispaikkakunta".

23 Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että velvoitteena ei voida pitää mitä tahansa kyseessä olevasta sopimuksesta syntyvää velvoitetta, vaan käsitteellä "velvoite" tarkoitetaan velvoitetta, joka vastaa kantajan kanteen perusteena olevaa, sopimuksesta johtuvaa oikeutta (katso asia 14/76, De Bloos, tuomio 6.10.1976, Kok. 1976, s. 1497, 10 ja 13 kohta).

24 Myönnettyään poikkeuksen työsopimusten osalta, joilla on tiettyjä erityispiirteitä (asia 133/81, Ivenel, tuomio 26.5.1982, Kok. 1982, s. 1891), yhteisöjen tuomioistuin on katsonut edellä mainitussa asiassa Shenavai antamansa tuomion 20 kohdassa, että yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu velvoite on kanteessa varsinaisesti tarkoitettu sopimusvelvoite.

25 Tällainen tulkinta on vahvistettu Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla tehtyyn sopimukseen 26.5.1989 tehdyn sopimuksen yhteydessä (EYVL L 285, s. 1). Tällöin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan sanamuoto pidettiin ennallaan ja siihen lisättiin ainoastaan yksi, työsopimuksia koskeva poikkeus, joka oli jo hyväksytty yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa oikeuskäytännössä tehdyin tulkinnoin.

26 "Täyttämispaikkakunnan" osalta yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että asiaa käsittelevän tuomioistuimen on yleissopimuksen nojalla päätettävä, kuuluuko paikkakunta, jossa velvoite on täytetty tai täytettävä, sen alueelliseen toimivaltaan, ja tässä tarkoituksessa omien lainvalintasääntöjensä mukaan määritettävä, mitä lakia kyseessä olevaan oikeussuhteeseen sovelletaan sekä määriteltävä mainitun lain mukaisesti paikkakunta, jossa riidanalainen sopimusvelvoite täytetään (katso edellä mainitussa asiassa Tessili annetun tuomion 13 kohta, johon viitataan edellä mainitussa asiassa Shenavai annetun tuomion 7 kohdassa).

27 Tulkinnan on oltava tällainen silloinkin, kun asiaa käsittelevän tuomioistuimen lainvalintasäännöissä viitataan siihen, että sopimussuhteeseen on sovellettava "yhtenäistä lakia", kuten pääasiassa kyseessä olevassa tapauksessa.

28 Tällaista tulkintaa ei kyseenalaista yhtenäislain 59 artiklan 1 kohdan kaltainen määräys, jonka mukaan ostajan on maksettava hinta myyjälle tämän toimipaikassa tai asuinpaikassa, jos toimipaikkaa ei ole, paitsi jos sopimuksen osapuolet ovat sopineet toisesta velvoitteen täyttämispaikasta saman lain 3 artiklan nojalla.

29 Kaikista edellä esitetyistä arvioinneista seuraa, että yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun kyseessä on yritysten väliseen sopimukseen liittyvä maksua koskeva suorituskanne, jonka tavarantoimittaja on nostanut asiakasta vastaan, maksuvelvoitteen täyttämispaikka määräytyy sen valtion aineellisen oikeuden mukaan, jota asiaa käsittelevän tuomioistuimen lainvalintasääntöjen mukaan on sovellettava riidanalaiseen velvoitteeseen, myös siinä tapauksessa, että lainvalintasääntöjen perusteella sopimussuhteeseen on sovellettava 1.7.1964 tehtyyn Haagin yleissopimukseen liitetyn, kansainvälistä irtainten esineiden kauppaa koskevan yhtenäislain säännösten kaltaisia oikeussääntöjä.

30 Ottaen huomioon ensimmäisen kysymyksen a kohtaan annettu vastaus muihin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

31 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan ja Italian hallituksille sekä Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Bundesgerichtshofin 26.3.1992 antamallaan päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen, sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9.10.1978 tehdyllä sopimuksella, 5 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun kyseessä on yritysten väliseen

sopimukseen liittyvä maksua koskeva suorituskanne, jonka tavarantoimittaja on nostanut asiakasta vastaan, maksuvelvoitteen täyttämispaikka määräytyy sen valtion aineellisen oikeuden mukaan, jota asiaa käsittelevän tuomioistuimen lainvalintasääntöjen mukaan on sovellettava riidanalaiseen velvoitteeseen, myös siinä tapauksessa, että lainvalintasääntöjen perusteella sopimussuhteeseen on sovellettava 1.7.1964 tehtyyn Haagin yleissopimukseen liitetyn kansainvälistä irtainten esineiden kauppaa koskevan yhtenäislain kaltaisia määräyksiä.

Due Moitinho de Almeida Diez de Velasco

Kakouris Schockweiler Grévisse Zuleeg

Kapteyn Murray

Julistettiin Luxemburgissa 29 päivänä kesäkuuta 1994.

R. Grass
kirjaaja

O. Due
presidentti